

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

25. veebruaril 1938. a.

Nr. 2

KUUETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12.	1 lhk. Kr. 40.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	20.—, ¼ lhk. Kr. 10.—, ⅙ lhk.
1923. aastak. „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Kr. 5.—.
1924.—1935. a. à „ 2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	Dokumentide kaotamise kuulu-
	Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

SISU:

Eesti Vabariigi kahekümnendaks aastapäevaks	Lk. 19
Vaestelastekohtute korraldus	„ 20
Administratiivmenetlusest	„ 25
Õpilasraamatukogud nõuavad kooliülalpidajailt erilist hoolitsemist	„ 29
Omavalitsustegelasi	„ 32
Küsimusi ja vastuseid	„ 32
Kuulutusi	„ 18

Kuulutatakse maksvusetaks:

1. Osvald Pärna hobusepass, väljaantud Rannu vallavalitsusest 21. jaanuaril 1937. a. nr. 1 all Artur Neufeldti nimele.
2. Rudolf Reiteli hobusepass, väljaantud Nõmküla vallavalitsusest 16. okt. 1929. a. nr. 83 all.

Omavalitsuse**kantseleimargid**

25-sendilised

on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu**büroost**

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

**Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutuste Kindlus-
tus A.-S.****„OMA“**Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused**Suurem ja
edurikkam
koduma
kindlustusettevõte**Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus,
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares**Kaastöölisele ja tellijatele!**

Ajakirja mahutavuse tõstmiseks on soovitatav, et avaldamiseks saadetud artiklid oleksid võimalikult kokku surutud. — Trükivigade vältimiseks on tarvilik, et käsikirjad oleksid kirjutatud selgestiloetava kirjaga; eriti soovitatav on masinakiri ridade laiema vahega. Toimetus jätab enesele õiguse käsikirja lühendada ja keeleliselt korrigeerida. — Avaldamata jäänud artiklite käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval, käsikirjale juurdelisatud soovil.

Ajakirjas antakse vastusi tellijate küsimustele. Kui keegi tellijaist soovib saada vastuse enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-ne sendiline postmark. Toimetus jätab enesele õiguse avaldada ka kirjateel saadud vastused, kui küsimused põhimõttelised ja üldhuvilised. Küsijate nimesid ei avaldada, kuid küsijatele, kes oma nime ega aadressi ei teata, ei vastata.

EESTI VABARIIGI KAHEKÜMNENDAKS AASTAPÄEVAKS

„Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida! Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseb, et olla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres! Kõik kodumaa pojad ja tütreid ühinegem kui üks mees kodumaa ehitamise pühas töös! Meie esivanemate higi ja veri, mis selle maa eest valatud, nõuab seda, meie järeltulevad põlvkonnad meid selleks.

Su üle Jumal valvaku
Ja võtku rohkest õnnista
Mis iial ette võtad sa,
Mu kallis isamaa!

Elagu iseseisev demokraatiline Eesti Vabariik. Elagu rahvaste rahu!“

Nende sõnadega lõpetas Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu 24. veebruaril 1918 oma Manifesti kõigile Eestimaa rahvastele, millega kuulutas Eesti iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks.

Nüüd kahekümne aasta pärast võime rahuldusega möönda, et oleme püüdnud täita seda kodumaa armastusest hõõguvat üleskutset. Esivanemate verele oleme rohkesti verd juurde valanud oma vabadust kaitses ja kodumaa ülesehitamiseks rohkesti higistanud.

Maailmasõda, vene revolutsioon ja saksa okupatsioon olid kurnanud ja laastanud meid majanduslikult ning lõhkunud ja ajanud laiali ka meie ühiskondlikud asutised. Vaevalt saadi asuda oma segipaisatud elu korraldamisele, kui järgnes raske ja verine heitlus asja saavutatud vabaduse ja iseseisvuse eest.

Kuid kiiresti suudeti koguda ja korraldada oma ridu. Saksa okupatsiooni lõppemise järele riikliku keskvalitsuse ülevõtmisega novembri keskel 1918 kutsuti ja korraldati mõne päeva jooksul uuesti tegevusse linna-, valla- ja maaomavalitsused, kes enamlaste poolt olid kõrvaldatud ja ka saksa okupatsiooni ajaks kõrvaldatuks jäid.

Laostatud ja lagunenenud asutistesse, tühjade laegastega, tuli tolleaegsetel omavalitsustegelastel asuda oma ülesannete täitmisele. Tühjade kätega tuli rahuldada ühiskondlike vajadusi ja varustada võitlevat sõjaväge. Kõike tuli soetada, korjata, koguda ja korraldada ning kõigega tuldi toime. Oli hoogu ja indu.

Kogu möödunud kahekümne aasta jooksul on tehtud pidevalt ja väsimatult ülesehitavat tööd. Omavalitsused on seadnud korda omad asutised, varustanud nad vajalikkude hoonetega, sisseseadetega ja muude tegevusabinõudega ning kõigil aladel laiendanud, suurendanud ja süvendanud oma tegevust. On ehitatud hulk uusi nägusaid omavalitsusasutiste hooned ja suudetud juba koguda ka mõningaid kapitale tagavaraks.

Omavalitsuste tegevust on korraldatud paljude eriseadustega. Vallaseadusega on vallaomavalitsustele pandud püsiv kindel põhialus, mis võimaldab neile eduka tegevuse tulevikus. Samasugused seadused on valmimas ka teistele omavalitsustele. Seadusandlus on töötanud eriti intensiivselt, endisest korrast päritud seadused on suuremalt osalt juba asendatud oma seadustega.

Põllumajandus, meie rahva olemise alus, on tugevnenud ja oma toodanguid suurendanud, kaubandus elavnenuud ning tööstus tootab tõusu. Rahvaharidust on tõstetud, kirjandust ja kunsti edasi viidud ning rahvuslikke teadusi edendatud.

Üldse, kõigil elualadel on möödunud kahekümne aasta jooksul tublisti edasi jõutud. Rahulduse tundega võime vaadata tagasi ja rõõmustuda tehtud tööst. Oleme oma esivanemate pärandust väärikalt kaitsnud, hoidnud ja edasi arendanud. Püüdkem saavutada tulevikus veel rohkemat ja väärtuslikumat.

Vaestelastekohtute korraldus.

P. Kirk.

Vaestelastekohtute otstarb, ülesanded ja vastutus, töö ulatus, tähtsus ja olukord; vaestelastekohtute korraldus vene ajal, alates 1889. a.; korraldus Eesti iseseisvuse ajal; erinevused valla- ja linna-vaestelastekohtute töös.

Balti Eraseaduses on ettenähtud, et kaitset vajajad isikud, samuti ka vallitsejate jäädud varandused usaldatakse nende päralt olevate õiguste ja kohuste teostamiseks eestkostjate või hooldajate hoole alla (BES § 267).

Eestkostete ja hooldamiste korraldamine on riiklik ülesanne, mis usaldatud valla-, alevi- ja linna vaestelastekohtutele (VKS II raam. § 242, 274, Üld. Kub. sead. § 1181).

Vaestelastekohtute kaudu teostatavate eestkostete ja hooldamiste liigid on:

- 1) eestkostete alaealiste eest;
- 2) hooldamine vaimuhaigete eest;
- 3) kohtulikult pillajateks tunnistatute eest;
- 4) naisterahvaste (mitteabieluliste) eest;
- 5) äraolijate, kui ka teadmata kadunud isikute varanduste üle ja
- 6) järele jäänud päranduste üle (BES § 268).

Vaestelastekohus kannab vastutust hooeks võivad olla peale nimetatute veel eriseadustes ettenähtud põhjused, samuti ka vastavad kohtu ettekirjutused.

Tähtsamaks ülesandeks vaestelastekohtute töös on valitsejate jäädud vara hoiule võtmine, hooldajate ja eestkostjate määramine, nende tegevuse järelevalve, neilt aruannete nõudmine ja abinõude tarvitusele võtmine, mida hoolealuste isikute ja varanduse huvid nõuavad (BES § 457 ja 458); korratuste ilmsiks tulekul neid parandada, korratuid eestkostjaid ja hooldajaid ametist tagandada ja uusi asemele seada ja neile tarvilisi juhatusi anda (BES § 459 ja 460).

Kui vaestelastekohus võimaldab karistamatult eestkostjate seadusevastaseid tegusid ja hooletusi, siis eestkostjate maksujõuetusel, selle läbi saadud kahjud alaealisele tulevad tasuda kohtul enesel (BES § 461), kui aga kohus alaealise huvisi meelega rikub, võib alaealine igalt kohtu liikmelt tait kahjutasu nõuda; lihtsast hooletusest tekkinud kahju

võib nõuda igalt kohtuliikmelt, vastavalt tema tasuda kuuluva osa suuruses (BES § 462).

Vaestelastekohus kannab vastutust hooletuse eest eriti alljärgnevatel juhtudel:

1) kui teada saades alaealise vaeslapse olemasolust ei määra temale eestkostjaid;

2) kui määrab ja kinnitab ametisse kõlbmata eestkosja;

3) kui ei selgita küllalt täielikult eestkostjaks määratava isiku usaldatavust ja

4) kui on ilmsiks tulnud, et eestkostja usaldust ei vääri või on kõlbmatu, aga kohus selle vastu ei võta õigel ajal tarvitusele abinõusi asja parandamiseks (BES § 463).

Meelega või jämeda lohakuse tõttu tekkinud kahju eest tasumise kohustus läheb üle ka kohtuliikmete pärijatele (BES § 465).

Peale selle võidakse määrata vallakohtu esimeestele ja kohtuliikmeile vastavate eeskoste korral ka Distsiplinaar- ja Kriminaalseadustikus ettenähtud karistusi (VKS § 57 ja 62, RT 85, 704 — 1934).

Vaadelnud lühidalt vaestelastekohtute ülesandeid ja vastutust, oleks huvitav jälgida ka vaestelastekohtute tegevuse ulatust.

Kahjuks puuduvad statistilised andmed kogu Eesti vaestelastekohtute tegevuse kohta, sest neid ei koondata kusagile. Vallakohtud esitavad ainult aruande alla kuuluvate varade kohta aruandeid jaoskonnakohutunikkudele, kuid asjade arvu ja kogu hoiule võetud varade kohta aruandeid ei nõuta, sellepärast on raske täpsemalt seisukohta võtta kogu riigi vaestelastekohtute tegevuse üle.

Autoril on võimalus olnud tutvuneda kitsama piirkonna nimelt 15 valla vaestelastekohtute aruannetega ja sellest selgus, et näiteks 1936. a. oli nende kohtute (15) valitsemisel aruande alla kuuluvaid varandusi kogusummas 448.543 kr. 44 sendi väärtuses, mis keskmiselt iga kohtu kohta teeks 30.000 krooni. Umbes kaks korda rohkem sellest on nõnda nimetatud aruandeta varandusi, mis leskede valitsemisel. Kui arvesse võtta, et üle riigi on meil umbes 350 valla vaestelastekohtu, siis võib järeldada, et valla vaestelastekohtute järelevalve alla kuuluvate varanduste kogusumma ulatub mitmekümne miljoni kroonile ja hooldajate ning eestkostjate koguarv valdades ulatub üle 10.000 (iga vallakohtu juures keskmiselt 30).

Väga suured varandused on ka linna vaestelastekohtute valitsemisel.

Tallinna linna vaestelastekohtus näiteks oli 1935/1936. a. lõpul ametliku aruande järele varandusi hoiul (deponeeritud) 324.118,92 krooni väärtuses. Eestkostjate ja hooldajate valitsemisel olevate aruande alla kuuluvate varade kogusumma on kokkuvõtmatu, sest aruandeid selle kohta ka linna vaestelastekohus kusagile ei esita. Võib arvata, et nende varanduste koguväärtus on väga suur, kuna selles (Tallinna) vaestelastekohtus käigus olevate asjade arv on umbes 1500 ja eestkostjate ning hooldajate koguarv umbes 3000. Leskede valitsemisel olevate aruandeta varade koguväärtuse kohta on raske ligikaudugi midagi arvata, kuna selleks igasugune statistiline materjal puudub.

Kokkuvõttes tuleb sellest järeldada, et üle riigi on meil ametis ligi 1500 vaestelastekohtu liiget, umbes 370 kohtusekretäri ja umbes 20.000 eestkostjat-hooldajat ja et nende valitsemisel olevate varanduste koguväärtus on määratu suur.

Ettetoodust võib ligikaudu arvata, kui määratu suure tähtsusega ülesanded ja tegevus on vaestelastekohtutel.

On arusaadav, et sarnase tähtsa instituudi tegevus peaks toimuma eeskujuliku täpsuse ja seaduste teadlikult ja õige käsitlemisega.

Peab tunnistama, et enamus vaestelastekohtute toimikuid oma tähtsuse poolest ületavad tavalise jaoskonnakohtuniku toimiku tähtsuse.

Seega on täiesti selge, et vaestelastekohus peaks vastama eeskätt järgmistele nõuetele, tal peaks olema:

- 1) tarvilik seaduste tundmine;
- 2) kohalikkude inimeste tundmine ja
- 3) hoolekande all olevate väärtuste tundmine ja arusaamine asja tähtsusest.

Kahjuks peab tunnistama, et asja praeguse seisukorra juures suurem jagu vaestelastekohtuid, neist olenemata põhjusil, ei saa vastata neile nõuetele.

Pea põhjuseks, miks vaestelastekohtud ei saa korralikult asja ajada, on see, et kohtutegelastel, kes, nagu allpool näeme, ei ole elukutselised, on võimata tutvuneda tarviliste seadustega.

Meil pole senini antud ei vallakohtuseaduse ega Balti Eraseaduse vastavate osade ametlist eestikeelset tõlget ja ka kõik teised seaduse eeskirjad, milledega vaestelastekohtutel tuleb tegemist, on süsteemita, laiali paisatud ja teatud eeskirjad korduvad mitmes kohas.

Seal juures meie teame, et venekeele oskajate vaestelastekohtu tegelaste arv on üsna väike ja jääb aasta aastalt veelgi väiksemaks.

On selge, et nii see edasi kesta ei või ja on ka teada, et küsimus on vastavalt ülesvõetud ning lähemate aastate kestel me saame tarvilised eestikeelsed seadused. Nagu teada, on uue tsiviilseadustiku eelnõu valmimas ja vastav osa sellest käsitab ka vaestelastekohtusse puutuvat ala. Uue tsiviilseadustiku eelnõu järele vaestelastekohtud on ettenähtud hoolekandekohtutena ja nende tegevuse ulatus on ettenähtud laiem senisest.

Millal aga uus tsiviilseadustik maksma hakkab, kuigi ta vahest lähemal ajal välja kuulutatatakse, on veel teadmata ja see oleneb sellest, millal valmib selle maksmapaneku seadus.

Kuigi eelnõus on ette nähtud, et seaduse eeskirjad maksavad ainult tuleviku kohta ja neil ei ole tagasiulatavat jõudu, on siiski maksmapaneku seaduses vaja ette näha ja lahendada suur hulk igasuguseid küsimusi, mis võivad tekkida üleminekul. Seega peaks maksmapaneku seaduse valmistamine tehniliselt osutuma väga raskeks ja see võtab kahtlemata palju aega.

Uue tsiviilseadustiku maksmahakkamise ajaks peaks aga valmis olema uus hoolekandekohtu asutamise seadus ja uus hoolekandekohtupidamise seadus (protsessi ja asjaajamise normid).

Millised need peaks olema, see on küsimus, mis peaks huvitama iga vaestelastekohtu ja omavalitsuse tegelast, kui ka kogu ühiskonda.

Siin kohal ei oleks üleliigne lühidalt meele tuletada senise hoiukohtu ajaloo hilisemat osa.

Ma ei peatu lähemalt kõikide silla-, adra-, hoovi-, kihelkonna-, kreisi- ja ülemmaakohtute juures, mis enne kohtute reformi meie maal tegutsesid. Kõik nad kaotati kohtute ala uuendusega ja on seega ammu jäänud ajalukku.

Vallakohtu seadus, mille järele praegu vallakohtus hoiuasju aetakse, pandi maksma ligi pool sada aastat tagasi Balti Kubermangu kohtuasutuste uuendamise määrustega, mis 9. juulil 1889. a. vene keisri poolt kinnitati. Tegelikult alustasid vallakohtud tegevust novembris 1889. a.

1889. aastal tegevust alustanud vallakohtud ei korraldanud üksi hoiuasju. Vallakohtu seadus sisaldas nimelt kolme raamatut: esimene raamat määras kindlaks vallakohtute korralduse; teine raamat — tsiviil-

asjade toimetuse, milles on ka hoiukohtu osa ja kolmas raamat sisaldas määrusi süüteo asjade toimetamise kohta. Siin ei saa märkimata jätta, et vallakohtule allusid vähema tähtsusega asjad, mis tekkisid talurahva seisusest isikute vahel. Kuid ei olnud keelatud ka teisest seisusest kodanikkudel pöörduda vallakohtu poole. Vallakohtu otsuste peale võis apellatsiooni korras ja vähem tähtsates asjades kassatsiooni korras kaevata ülemtalurahvakohtusse. Ülemtalurahvakohtu otsustele kassatsiooni korras lahendatud asjus mingisuguseid kaebusi enam ei lubatud, aga apellatsiooni korras lahendatud asjus võis veel anda palveid otsuste muutmise kohta rahukohtunikude kogule (praegu ringkon-nakohtu II aste).

Vallakohtunikud valiti kolmeks aastaks valla täiskogu poolt salajasel hääletamisel vallaliigete hulgast, kes 25 a. vanad ja kohalikus keeles lugeda ja kirjutada oskasid (§ 8). Esimeheks võis olla ainult isik, kellel kas ostetud või renditud talu pidada oli (§ 10).

Vallakohtunikud kinnitati ametisse rahukogu poolt, kusjuures kinnitamata jätmine võis sündida ainult teatud vormilistel põhjustel, nimelt, kas oli rikutud valimiste korra või jälle valitud isik, keda seaduse järele ei võidud valida (§ 13). Vallakohtunikke võis ainult kriminaal kohtuotsuse põhjal ametist tagandada (§ 62).

Vallakohus oli kollegiaalne kohus ja istungitset pidi osa võtma vähemalt kolm kohtunikku, esimees juure arvatud (§ 21).

Ülemtalurahvakohus koosnes kohtuministri poolt nimetatud esimehest ja teatud korra järele istumistest osavõtma kutsutavatest kohalikkudest vallakohtu esimeestest (§ 30).

1889. a. vallakohtu tegevus kestis mõne muutusega kuni 1918. aastani.

Eesti ajutise valitsuse määrusega 18. novembrist 1918. a. ajutiste kohtute sisseseadmise üle (RT 1 — 1918) kaotati vallakohtud ja ülemtalurahvakohtud. Õiguse mõistmise kohtutena nende võimkonda käinud tsiviil- ja kriminaalasjad otsustati üle anda asjaomastele kohtutele üldiste määruste põhjal.

Kuna hoolekande ja eestkoste asjade üleminekut või edasiandmist kellelegi teisele asutusele selles määruses (mida ka seaduseks nimetatakse) ei olnud korraldatud ja maa elanikkonna jaoks ühtki üldist või kõikeisuslikku hoolekande asutist ei olnud olemas, kellele asjaomase asutusena oleks võidud vallakohtute hoolekande asju üle anda,

siis seetõttu ajutiste kohtuasutuste sisseseadmise seaduse elluviimiseks antud kohtuministri ringkirjaga 20. jaanuarist 1919. a. (RT 4 — 1919) jäeti vallakohtud tegelema hoolekande ehk vaestelastekohtutena.

Selle ringkirja p. 3 põhjal, mis kõlab järgmiselt: „... vallakohus jätkab ajutiselt, kui vaestelastekohus, senises koosseisus ja senisel alusel vallakohtu seaduse § 206—219, 242—275 ettenähtud toimetusi, s. o. paranduse, vara alalhoidmise kui ka hoolekandmise ja eestkostmise asjade korraldamist...“

Selle ringkirja põhjal õieti tegutseb praegu vallakohus vaestelastekohtuna.

Alevite korraldamisega lubati ka alevites asutada alevikohtuid teotsemiseks hoolekandeaasjus alevite piirkonnas vallakohtute eeskujul. Vaestelastekohtutena on nende, s. o. valla- kui ka alevikohtute olemasolu ja tegelemine tunnustamist leidnud Vabariigi Valitsuse poolt 10. aprillil 1920. a. vastuvõetud Hoolekandekohtute asutamise ja vaestelastekohtute muutmise seaduses (RT 55/56 — 1920) ja Riigikogu poolt 25. märtsil 1926. a. vastuvõetud Hoolekandekohtute kaotamise seaduses (RT 30 — 1926).

Esimese seaduse järgi kutsuti kõigis linnades, kus maavalitsused asusid, ja peale selle Narvas ellu erilised hoolekandekohtud, kellede toimetusse senised valla-, alevi- ja linna vaestelastekohtud pidid üle andma hoolekande asjad üle 100.000 marga väärtuses. Rahukogu otsusel võis aga tarbekorral veel ka teised asjad, eriti kui nad keeruliseks tunnustati, üle anda. Mõisnikkude hoolekandekohtud kaotati sootuks ja nende asjad pidid rahukogude kaudu edasi saadetama kohtualluvuse järele kas valla-, alevi- või hoolekandekohtutele.

Nii siis jäid selle seaduse järele teotsema hoolekande asjus 12 hoolekandekohtu üle 100.000 margaliste varanduste jaoks, linna-, alevi- ja valla vaestelastekohtud aga väiksema väärtusliste varanduste jaoks.

1926. a. 25. märtsil vastuvõetud seadusega kaotati hoolekandekohtud jälle ära ja nende asjad allutati nüüd ka valla-, alevi- või linna vaestelastekohtutele, kelledele nüüd kuuluvad kõik hoolekande asjad hooldavate varanduste väärtustele vaatamata.

Samal 1926. a. 26. jaanuaril võeti Riigikogu poolt vastu Petserimaal ja Narvatagusel maaalal valla vaestelastekohtute asutamise seadus (RT 11 — 1926). See seadus on küll lühike (sisaldab kõigest neli paragrahvi), kuid tehes viiteid vastavatele valla-

kohtu seaduse paragrahvidele ta määrab sellega peale vallakohtu kompetentsi, ka selle koosseisu ja edasikaebe korra ära. Seda seadust tuleb pidada koguniste täienduseks eelpool mainitud kohtuministri ringkirjale 20. jaanuarist 1919. a. valla vaestelastekohtute teotsemise asjus.

Asi seisab selles, et tähendatud ringkirjas oli küll määratud valla vaestelastekohtute alluvus või kompetents (VKS II raamatu § 206—219, 242—275), kuid kohtukorraldus ja selle koosseis, mis ettenähtud VKS I raamatus, jäid tähendamata; oli ainult öeldud, et vallakohus jätkab ajutiselt vaestelastekohtuna senises koosseisus ja senisel alusel teatud toimetusi.

Petserimaa ja Narvataguste maaalade kohta antud seaduse § 1-ses on aga sõnaselgelt öeldud, et vallakohtuseaduse esimese raamatu §§ 1—8, 10, 12—23, 25—26, 43—47 ja 53—63 pannakse maksma ka Petseri ja Narvatagusel maaalal, välja jäetud on eesti oludele ja meie põhiseaduse mõttele mittevastavad normid, näiteks § 9 ja 11, mis näevad ette seda, et kohtades, kus $\frac{1}{4}$ ehk $\frac{1}{2}$ elanikest on vene usulised — valitakse ka kohtuliikmeteks $\frac{1}{4}$ ehk $\frac{1}{2}$ veneusulistest hulgast ja kui pool veneusulisi siis kohtu esimees nende hulgast. Samuti on ära jäänud kohtupeegli tarvitamise kohta käiv norm, jne.

Kuna selles seaduses öeldud, et VKS pannakse maksma teatud ulatuses ka Petserimaal ja Narvatagusel maaalal, sellest tuleb järeldada, et samad normid on juba maksvusel mujal.

Kõige tähtsam selles seaduses aga on see, et on ära määratud edasikaebe kord. Kohtuministri ringkirjas 20. jaanuarist 1919. a. oli see hoopis näitamata, kuigi Ülemtalurahvakohtud kaotati. Nüüd viimati tsiteeritud seaduses on selgesõnaliselt (§ 4) öeldud, et „edasikaebe instantsiks vallakohtutele endise Ülemtalurahvakohtu asemel on kohalik rahukogu (nüüd ringkonnakohus) teiseastme kohtuna“, ja et „edasikaebust toimetatakse vallakohtuseaduse teise raamatu § 119, 121, 287—289 korras“.

Siin juures peab veel tähendama, et Eestis ajall on vallakohtu seaduse esimeses raamatus tehtud järgmisi muudatusi:

RT 131/132 — 1920 väljakuulutatud seadusega muudeti VKS § 8 teksti järgmiselt: „9. juulil 1889. a. kinnitatud vallakohtu seaduse I jao § 8-das sisalduvad sõnad „... valitakse kinnise hääletamise teel valla täiskogu poolt“, muudetakse järgmiselt:

„valitakse kinnise hääletamise teel vallanoogu poolt“.

Kriminaalseadustiku maksmapanemise seadusega (RT 85 — 1934) muudeti sama vallakohtu seaduse I raamatu § 8 (RT 131/132 — 1920) ja pandi maksma järgmises redaktsioonis: „§ vallakohtu liikmed ja kandidaadid nende ameti kohtadele valib vallavolikogu kinnisel hääletamisel neljaks aastaks. Vallakohtu liikmeks või kandidaadiks nende ametikohtadele ei või valida isikuid:

- 1) kes alla 25. a. vanad;
- 2) kes kirjaoskamatud;
- 3) kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega mõistetud süüteo eest vangimaja või kellele mõistetud raskem karistus;
- 4) kes kohtu või eeluurimise all raskete kuritegude või kuritegude pärast;
- 5) kes tagandatud teenistuskohalt seadusjõusse astunud kohtuotsusega;
- 6) kes tunnistatud maksujõuetuks võlgnikuks;
- 7) kes välisriigi kodakondsuses.“

Arvestades 1920. a. redaktsiooniga redigeeriti terve paragrahv ümber ilma sisuliste muudatusteta, kuna mõne punkti endises redaktsioonis maksvusele jäämine ei oleks kooskõlas olnud Kriminaalseadustikus ettenähtud normidega.

Sama seadusega muudeti ka vallakohtu seaduse I raamatu § 57 ja pandi maksma järgmises redaktsioonis: „§ 57. Vallakohtute esimeestele ja vallakohtu liikmeile võidakse määrata Distsiplinaarseadustikus ettenähtud distsiplinaarkaristusi, kusjuures tagandamine teenistuskohalt, paigutamine alamale teenistuskohale ja ümberpaigutamine teisel asuvale teenistuskohale asendatakse rahatrahviga mitte üle kahesaja krooni“.

Sama seadusega tunnistati, et vallakohtu seaduse I raamatu § 59 kaotab maksvuse ja I raamatu § 62 muudeti ning pandi maksma järgmises redaktsioonis: „§ 62 vallakohtu esimees ja liige võidakse tagandada teenistuskohalt ainult kriminaalkohtu otsusega“.—

Kriminaalseadustiku maksmapanemise seaduse motiivide järele vallakohtu seaduse § 57 uue redaktsiooni aluseks on võetud meie Distsiplinaarseadustik, kusjuures selles seadustikus toodud raskemad distsiplinaarkaristused on asendatud rahatrahviga mitte üle 200 krooni. Aresti teatavasti meie Distsiplinaarseadustik ei tunne. § 59 räägib edasikaebustest distsiplinaarasjus juhtudel kui määratud arest. Kuid kuna § 57 uue redaktsiooni järgi arest on ära langenud, on ka

§ 59 mõte kadunud, mispärast selle paragrahvi kustutamine oli tarvilik.

Hiljem Riigivanema dekreediga, 1934. a., (RT 109 — 1934) täiendati vallakohtu seaduse I raam. § 8¹ järgmiselt: „§ 8¹. Kui valla volikogu pärast vallakohtu koosseisu volituste lõppu ei vali oma esimesel koosolekul vallakohtunikke ja nende kandidaate või kui mõni valitud kohtunik või kandidaat ei võta ametit vastu (§ 12) või kui ringkonnakohus ei kinnita ametisse valitud isikuid, vallavalitsus kutsub hiljemalt kahe nädala jooksul, arvates esimese koosoleku päevast või kinnitamata jätmise teadaande saamisest vallavalitsuses, vallavolikogu kokku uute või täiendavate valimiste toimetamiseks. Kui valimised ei toimu ka teisel vallavolikogu koosolekul, siis ajutine maavalitsus määrab ametisse kogu vallakohtu koosseisu või puuduvad liikmed ja nende kandidaadid.

Samuti ajutine maavalitsus nimetab ametisse vallakohtu liikme või kandidaadi juhul, kui vallavolikogu ei vali antud tähtajaks uut liiget või kandidaati hiljem vabanenud kohtuliikme või kandidaadi kohale.

Ajutise maavalitsuse poolt ametisse nimetatud vallakohtunikud ja nende kandidaadid kuuluvad ringkonnakohtu kinnitamisele.“ —

Sarnaselt on ettenähtud vallavaestelaste kohtud ja nende koosseis.

Linna vaestelaste kohtud on ettenähtud Üldkubermangu seaduse (Vene seadustekogu II k. VII osa 3. ja 4. peat.) §§ 1181—1186, 1160—1170 ja 1192—1198. Neist § 1181 (1936. a. redaktsioonis, Riigivanema dekreet. 31. jaanuarist RT 11 — 1936) määrab, et eestkoste ja hooldamise asju linnas toimetab vaestelastekohus; samas on ettenähtud kohtukoosseis ja kohtu esimehe ning liikmete valimise ja ametisse kinnitamise kord.

Seaduse paragrahv kõlab ise järgmiselt:

„§ 1181. Eestkoste- ja hooldamisasju linnas toimetab linna vaestelastekohus, kes koosneb esimehest ning linnavolikogu poolt määratavast arvust liikmeist. Linna vaestelaste kohtu esimehe ja liikmed valib linnavolikogu 4 aastaks.

Vaestelaste kohtu esimees peab vastama jaoskonnakohtunikkude kohta vastavais seadustes ettenähtud nõudele. Erandeid võib lubada Siseminister tähendatud nõudele vastavate kandidaatide puudumisel.

Linnapea amet on ühitav vaestelaste kohtu esimehe ametiga.

Vaestelaste kohtu esimees ja liikmed kuuluvad Siseministri kinnitamisele.

Kui Siseminister ei kinnita ametisse vaestelaste kohtu esimeest või kohtu liikmeid, võetakse ette uued või täiendavad valimised hiljemalt 2 nädalla jooksul, arvates Siseministri otsuse kättesaamise päevast. Kui teistkordsed valimised ei teostu antud tähtajaks või kui teistkordsete valimiste tagajärjel ei teostu vaestelaste kohtu esimehe või kohtu liikmete ametikohtade täitmine, siis Siseminister nimetab vaestelaste kohtu esimehe või kohtu liikmed.

Kui vaestelaste kohtu esimehe koht osutub vakantseks, astub kohtu esimehe ülesannetesse kuni esimehe ametisse kinnitamiseni või nimetamiseni vastava linna linnapea.

§ 1182 loetleb linna vaestelaste kohtute ülesandeid, § 1183 määrab, et linna vaestelaste kohtu piirkonda käib see linn ja kreis, kus kohus asub.

§ 1195 määrab, et Paldiski ja Narva linnade vaestelaste kohtute piirkonna moodustavad need samad linnad, kus need kohtud asuvad.

§ 1194 näeb ette, et linnade vaestelaste kohtute õigused ja kohused nende võimkonda kuuluvates asjades, otsustatakse kohalike kude maksvate tsiviilseaduste põhjal nende muudatustega, mis mõisnikkude vaestelaste kohtute jaoks antud.

§ 1160—1170 näeb ette kaebuste korra.

Kuna see seaduse osa anti ühtlaselt mõisnikkude ja linnade eestkoste asutuste sisseseadmiseks ja kuna mõisnikkude vaestelaste kohtud meie seadusega 10. aprillist 1920. a. (RT 55/56 — 1920) ära on kaotatud, siis on see osa äärmiselt katkendiline ja raskesti rakendatav.

Rohkem linna vaestelaste kohtute korralduse kohta üldse seadustes pole mainitud.

Puuduvad täiesti protsessi normid; asjade arutamisel tarvitatakse analoogiat võrreldes tsiviil kohtupidamise korraga. Puudub dokumendi, mis ette näeks sisemise asjaajamise korra ja talitatakse suurel määral lihtsalt ametnikkude parema arusaamise järele. Rahaasjus ja arvepidamises käsitatakse väheste muudatustega vallakohtutele antud norme ja igas kohtus eraldi maksma pandud korda.

Peale selle, kui 30. detsembril 1935. a. Riigivanem dekreedina andis Administratiivmenetluse seaduse (RT 4 — 1936), mis maksma hakkas 1. aprillist 1936. a., on linnavaestelaste kohtutel teatud määral võimalik käsitada oma protsessis ja asjaajamisel selle seaduse eeskirju, kuigi see otseselt

väljendatud pole, mida aga võib õigustatuks lugeda Administratiivmenetluse seaduse § 1 eeskirja põhjal.

Nagu eelpool tähendatud, nii vallakohtud kui ka linna vaestelastekohtud reformeeriti 9. juuli 1889. a. seadlusega. Selle seadluse alusel anti Vallakohtuseadus ja täiendati Üldkubermangu seadust paragrahvidega 1186—1198, mis käsitavad linna vaestelastekohtute ala Balti kubermangudes. Nende kohtute kompetents aga ei lähe täpselt ühte.

Kummagi kohtu ülesandeks on eestkoste ja hooldamise teostamine (VKS § 242 ja 274, Üldkubermangu sead. § 1181 ja 1186) Korralduse tegemine päranduse hoiule võtmise ja hooldaja määramise kohta on maal vallakohtu ülesanne (VKS § 206—209), linnades aga kuulub see jaoskonnakohtuniku kompetentsi (Ts. Kps. § 1971, 1973 ja 2009 ning BES § 2587—2589); hoiule võetava vara üleskirjutamine on maal vallakohtu ülesandeks (VKS § 210—215) linnades kuulub see jaoskonnakohtuniku korraldusel kohtupristavi toimetusse (Ts. Kps. § 1976 ja järgm.).

Kuni Seisuste Kaotamise Seaduse avaldamiseni pidid vallakohtud oma töös rakendama vastavaid Liivi- ja Eestimaa Talurahva seaduste eeskirju ja ainult juhtudel, mis neis seadustes ei olnud ettenähtud — Balti Eraseaduse III köite eeskirju (VKS § 246).* Linna vaestelastekohtud oma töös peavad

*) Riigikohtu Üldkogu seletuse järele 9. maist 1927. a. Talurahva seadustes sisalduvad määrused eraõiguse alal, mis põhjenevad talurahva seisusel, on kaotanud maksvuse Seisuste Kaotamise Seaduse avaldamise päevast.

rakendama Balti Eraseaduse III köite eeskirju (Üldkub. Sead. § 1194. Valla vaestelastekohus oma protsessis rakendab VKS eeskirju; linna vaestelastekohtu asjaajamise korra kohta täpsemaid norme ei ole ette nähtud.

Vaestelastekohtu järelevalve suhtes valitseb samuti erinev kord. Kõrgem järelevalve vallakohtute üle lasub ringkonnakohtul (II aste VKS § 43), vallakohtu asjaajamise revideerimine peab toimuma vähemalt kord aastas ringkonnakohtu korraldusel jaoskonnakohtunike kaudu (VKS § 44) ja ringkonnakohus annab vallakohtutele juhatuskirju sisemise asjaajamise korra kohta (VKS § 45). Linna vaestelastekohtute järelevalve ja revideerimise korra kohta pole üldse kindlat eeskirja.

9. juuli 1889. a. seadluse seletuskirja järele oli mõeldud, et linna vaestelastekohtute järelevalve lasub ringkonnakohtutel (I aste) ainult niivõrd kui neil tuleb edasikaebe korras teatud vaestelastekohtute määrusi kinditada ehk muuta (Üldkub. sead. § 492, 1086 ja 1160—1168). Olenemata sellest, eestkoste asutuste asjaajamises tekkinud korratuste kõrvaldamiseks abinõude tarvitusele võtmine arvati rohkem administratiivkui kohtuvõimude ülesandeks. (võrdle ka Üldkub. Sead. § 1186 ja 1173).

Teatavasti meie linna vaestelastekohtute asjaajamise revideerimisi seni üldse pole ette võetud. Viimasel ajal kuuõidavasti rahaasjade revideerimisi toimetavad vastavad linna revisjoni komisjonid, kuid asjaajamise, tähendab eestkoste ja hooldamiste toimetuste vaatlemiseta on tagajärg küsitav.

Administratiivmenetlusest.

R. K ä n d.

Administratiiv-asjade toimetamise korra alal kuni 1. aprillini 1936. a. kehtinud veneaegse Üldise kubermangu asutuste seaduse (VSK II k.) eeskirjad kaotasid jõu Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seadusega (RT 22 — 1936, art. 150 viimane lõige). Üld. kub. as. seaduse eeskirjad, kui meie oludele täiel määral mittevastavad, vananenud ja katkendlised, ei ole meil kunagi leidnud täielikku kohaldamist. Need eeskirjad tulid kohaldamisele vaid sel puhul, kui kusagilt mujalt, ühestki muust kehtivast normist ei olnud leida aluseid administratiiv-asja toimetamise korra

kohta. — Aja jooksul ja areneva elu mitmesugustest uutest nõuetest tingitud asjade lahendamisel ei andnudki Üld. kub. as. seadus küllaldasid juhiseid administratiiv-asjade toimetamise korra kohta, mille tõttu mitmelgi puhul on asutud seisukohtadele, et administratiiv-asjade toimetamisel tuleks käia muude eeskirjade puudumisel Administratiivkohtukorra sel alal kehtivate normide või nende analoogia järele. See olukord on aga nüüd põhjalikult muutunud.

Alates 1. aprillist 1936. a. on administratiiv-asjade toimetamise korra alal kehtiv Administratiivmenetluse seadus (lühenda-

tult: AMS), avaldatuna RT 4 — 1936, art. 25. Seega on AMS meil kehtiv varsti juba ligi 2 aastat, kuid jälgides eriti omavalitsusasutiste asjaajamist, peab tähendama, et suuremalt osalt ei tunta peaaegu üldse selle seaduse eeskirju. Kuidagi on see seadus jäänud nagu „kahe silma vahele“, kuigi ta peaks olema põhjanevamaks normide koguks ja hädavajalisemaks juhiseks igas ametiasutises.

Kuigi administratiiv-asjus ei ole võimalik panna maksma üldist korda kõigi asjade suhtes viimaste peensusteni administratiiv-ala mitmekesiduse tõttu, siiski on küllalt küsimusi, mille kohta nüüd AMS seab sisse kindla korra; nagu see on kehtiv kohtu alal vastavate kohtupidamise seadustega. — AMS eeskirjad on vajalikud adm. alal õigusliku korra kindlustamiseks ja ametiasutiste tegevuse ühtlustamiseks ühe ja samasisulistele küsimustele otsutamisel või lahendamisel.

Käesoleva kirjutise eesmärgiks ei ole AMS üksikasjaline seletamine ja selle seaduse kõigi rakendamisevõimaluste esitamine, mida ei võimalda käesoleva ajakirja ruum ja mis alal pole üldse võimalik ette näha kõiki võimalikke küsimusi täies ulatuses. Küll aga püütakse käesolevate ridadega juhtida tähelepanu mõningatele AMS käsitamise viisidele, vajadustele ja võimalustele ning selgitada selle seaduse alusmõisteid.

Administratiiv-menetluseks nimetatakse üldiselt seda ametiasutiste tegutsemise ja asjaajamise korda, mil teel asutis sooritab administratiivseid akte. Adm.-menetluse tulemus ja siht ongi administratiiv-akt.

Administratiiv-akti all mõistetakse ametiasutiste akte, milliseid ametiasutised toimetavad riigivõimu esindajatena ja mille sihiks on tekitada, muuta või lõpetada mingit õiguslikku vahet korda kodanikuga teatavas konkreetsetes asjas, nagu: otsused, korraldised, load, tõestised, teatised, tunnistused, kinnitused, meenutused, kutsed, nime muutmise otsused, perekonnaseisu registreerimise aktid jne.

Juba administratiiv-menetluse alusmõistetest selgub selle seaduse rakendatavuse ulatus. — See haarab ametiasutiste tegevust igal alal ja igal ajal.

Ulatuselt kohaldatakse AMS kõigile asjadele, mis kuuluvad riigi- või omavalitsusasutiste võimkonda. Sellega loob AMS kõigis ametiasutistes ühe ja sama asja ajamiseks ühtlase korra. Sellejuures aga erieeskirjades (sellekohastes seadustes, määrustes jne.) ettenähtud menetluse erikorrad jäävad püsima, omades eesõiguse AMS eeskirjade

ees. Kuid juhtudel, kus erieeskirjadega lahendatakse ainult üksikud asjatoimetused, tuleb seal lahendamata küsimuste kohta kohaldada AMS norme. — Nii tulevad AMS eeskirjad rakendamisele igas ametiasutises iga administratiiv-akti puhul, kuivõrd vastava asja kohta käivad eriseadused ei korralda teisiti, või kuivõrd vastav eriseadus jätab menetluse lahtiseks. Menetlus on olenev vastavast adm.-aktist, mille sooritamiseks menetlus on määratud. Seepärast ei saa rääkida ühest üldisest ja kõigi küsimuste kohta ühtlasest menetluskorrast. Näiteks abieluregistreerimise akti koostamine toimub hoopis teise korra kohaselt kui nimemuutmise otsuse tegemine. Mõlemate toimetuste kohta käivad eriseadused määravad vastava menetluskorra, käsitades ka sel puhul esinevaid tähtaegade norme (14 päeva, 1 kuu), kuid ei määra üksikasjaliselt, kuidas arvutada neid tähtaegu, mis pärast sel puhul tuleb kohaldada AMS norme tähtaegade arvutamise kohta (AMS §§ 44—48).

AMS eeskirju tuleb kohaldada kõigi riigi- ja omavalitsusasutiste kohta, kuivõrd eriseadused ei korralda teisiti eriasjade menetlust.

Asjade alluvus.

Üksikasjade alluvust — ametiasutiste võimkondust, kompetentsi — AMS kui üldseadus ei määritle. Asjade alluvuse määramine toimub asutiste organisatsiooni määravate seaduste ja määruste kaudu: riigiasutistes — Valitsemise korradamise seaduste või üksikute eriasutiste korraldamise seaduste eeskirjade kohaselt; omavalitsusasutistes — vastavate omavalitsuste seaduste (vallaomavalitsuse kohta — Vallaseaduse), teatavat eri ala käsitlevate eriseaduste või nende põhjal antud määruste kohaselt.

Õiguskindluse huvides peab adm.-akt olema püsiv, milleks ta peab olema seaduspärane. Ametiasutiste kompetentsi alal asjatoimetuste alluvuse ebaõige määramine, kas vastava asja sisulises või kohalises mõttes, tingib mõnel juhul adm.-akti tühisuse või maksusetuse.

Sellepärast AMS määrab, et iga ametiasutis on ametikohuslikult kohustatud valvama asjade alluvuse järele, olgu see siis asja sisuline või kohaline alluvus. Ametiasutis võib sooritada adm.-akte ainult neis asjus, milleks temal on seaduspärane õigus, mis oma iseloomult kehtivate eeskirjade kohaselt kuuluvad tema tegevusalasse ega kuulu mõnele teisele ametiasutisele. Näiteks: Rakvere vallas alalist elukohta omavale isikule

võib anda jahitunnistuse Rakvere Vallavalitsus mitte aga Viru Aj. Maavalitsus, kellel ei ole üldse jahitunnistuste andmise õigust (sisulise alluvuse näide) ja samuti ka mitte Rägavere Vallavalitsus, kellel küll on jahitunnistuste andmise õigus, kuid mitte Rakvere valla elanikele (kohalise alluvuse näide).

Ametiasutis saadab tagasi temale esitatud avaldise, kui asi ei allu temale, kuid ta võib saata avalduse edasi sellele ametiasutisele, kes on võimkondne, s. o. kellele asi allub. Viimasel juhul tuleb sellest teatada avaldise esitajale. (Näiteks, kui avaldis on esitatud Maavalitsusele, kuulub aga sisult Maametile).

Olgu aga siinkohal tähendatud, et tagasisaatmisele ei peaks kuuluma avaldised, millised eksikombel esitatud mõne ametiasutise teisele alajaotusele (osakonnale, või näiteks on kirjutatud maavalitsuse sekretäri nimele, kuid asi kuulub maavalitsuse esimehe otsustamisele), mis puhul avaldis tuleb vastavale asutisele või ametiisikule anda edasi, ilma, et avaldise esitajale tarvitseks sellest edasiandmisest eraldi teatada.

AMS reguleerib lähemalt korra alluvusvaidluste suhtes riigiasutiste vahel ja määrab üldiselt, et vaidlused ametiasutiste vahel alluvuse suhtes otsustab järgmine ühine kõrgem võimkondne ametiasutis. — Sellekohaselt vaidluse maavalitsuse kahe osakonna vahel otsustab maavalitsus. Kuid AMS ei määra alluvusvaidluste lahendamist kahe omavalitsuse vahel. Viimasel puhul tuleks käia AMS üldnormi või Administratiiv-kohtukorra analoogia kohaselt selles mõttes, et alluvuse vaidlust lahendavaks asutiseks võiks olla vaidlevaile asutistele ühine järelevalve asutis (valdade vahelistes asjades ühes maakonnas — vastav maavalitsus), kuni see küsimus korraldatakse Omaval. aj. järelevalve seaduse § 3⁴ (RT 22 — 1936, art. 150 IX osa) alusel antavate Siseministri sellekohaste juhtnööridega.

Taandamisinstituut.

Kuni AMS jõusse astumiseni 1936. aastal ei leidunud meie administratiiv-seadusandluses üldist eeskirja ametnike taandamise kohta (välja arvatud mõni eriseadus). Sellest siis on ka tingitud, et ametnikkude taandumine on Adm.-menetluse seaduse neid küsimusi, millist, selle uudsuse tõttu, on väga sageli seletatud liigselt kategooriliselt, väites, et ametnike taandumine peab leidma aset igal adm.-akti puhul, juhtudel, mis loet-

letud AMS § 5 (nagu näiteks Rügi hangete seaduse § 35 j. t. puhul), olenemata otsustamisele kuuluva asja sisust ja ka olenemata sellest kas keegi asjaosalistest on nõudnud taandamist või mitte, tõendades, et vastasel juhul olevat otsus (akt) maksvusetu.

AMS-es on üldjuhisenähtud ette, et ametnik peab (ise) taanduma seaduses (§ 5) tähendatud juhtudel. Kuid § 6 määrab, et kui ametnik ei taandu § 5 ette tähendatud põhjusil, siis võivad asjaosalised nõuda ametniku taandamist kuni asja otsustamiseni.

Viimasest järeldub, et otsuse (akti) maksvusetus ei järgne igal juhul, kui ametnik ei taandu, vaid ainult sel puhul, kui asjaosalised kuni asja otsustamiseni on nõudnud tema taandamist § 5 põhjal, mida aga ametnik vaatamata § 5 eeskirjale ei ole täitnud. Ei ole asjaosalised nõudnud taandamist, jääb otsus jõusse, kuigi ametnik oleks § 5 järgi pidanud taanduma, s. t. asjaosalised ei saa sel põhjusel vaielda teatud otsuse maksvuse vastu.

Arvestades eelmärgituga järeldub, et AMS nõuab ametnikult vastuvaidlematut taandumist, kui asjaosalised seda nõuavad ja kui see nõue põhjeneb AMS § 5 loetletud taandamisalustele. Kui ametnik ei tunnusta asjaosaliste poolt esitatud taandamis põhjusi, siis peab asjaosaline neid tõendama AMS 12. peatüki korras, kusjuures ametnik peab võimaldama tõendamist AMS 11. peatüki korras. Kui ametnik sellepeale vaatamata taandamis põhjusi ei tunnusta ja teeb otsuse (AMS 13. peatüki kohaselt) siis võib kaevata niihästi sisulise otsuse, kui ka ametniku taandumisest keeldumise peale eraldi, kas AMS 14. peatüki või Administratiiv-kohtukorra kohaselt, olenevalt asja otsustamiseks vastavate seadustega määratud korras.

Taanduva ametniku asemel teeb otsuse tema asetäitja. Kui asetäitjat ei ole, või kui viimane peab samuti taanduma § 5 loendatud põhjustel, siis teatatakse taandumisest ülemusele, kes võib asja otsustada ise või anda selle mõne teise ametniku kätte otsustada. — See on asjade alluvuse alal erijuhus, kus seadus annab võimaluse asja otsustada ametiisikul, kes üldkorras pole selleks võimkondne.

Kõigest eelmärgitust järeldub, et kuigi AMS nõuab ametniku taandumist AMS § 5 loetletud juhtudel, seadus võimaldab seda, et ametnik ei taandu mõningail juhtudel, ilma, et sellest järgneks vastava adm.akti maksvusetus. See on ka loomulik, kuna vas-

tasel korral võib tekkida näiteks valla perekonnaseisumetnikel ülepääsmatuid raskusi perekonnaseisuaktide koostamisel. Ei saa oletada, et seadusandja oleks tahtnud vastavaile asjaosalistele kodanikele teha raskusi või takistusi adm.-akti sooritamiseks, kui viimane piirdub näiteks vaid faktide konstateerimisega. AMS eesmärk on taandamise instituudi puhul, et asjatoimetus toimuks asjaosaliste huvide suhtes erapooletult.

Vastavalt eelkirjeldatud kaalutlustele peab üldiselt asuma seisukohale, et taandumine on vajalik ja ametikohuslik ainult neil juhtudel, kus ametnik peab tegema otsuse, mille tagajärjel AMS § 5 loetletud asjaosalised saavutavad või kaotavad teatavaid õigusi, või mis paneb asjaosalisele või võtab temalt mõnesuguseid kohustusi. Taandumine ei ole ametikohuslik selliseis asjus, kus ametniku tegevus piirdub ainult mõne teatava fakti konstateerimisega, ilma, et ametniku otsustamisest sõltuks kodanikule-asjaosalisele mõnesuguse hüve või pahe tekitamine. Sellekohaselt siis ei tuleks ametnikul taanduda perekonnaseisuaktide koostamisel oma sugulastele või hõimlastele. Küll aga tuleks taanduda kõigi nende adm.-asjade puhul, mis puudutavad otseselt ametnikku ennast.

Kuni asendamiseni võib taanduv või taandatav ametnik teha hädatarvilikke korraldusi. — See on vajaline juhul, kui asja lahendamisele (otsustamisele) ettevalmistamiseks on vaja veel näiteks andmeid koguda või kui asi on sarnase iseloomuga, et peab tegema kiirelt vajalikke korraldusi, enne kui teostub otsustamine asendamise kaudu.

Taandamise eeskirjad ei ole maksvad riigi- ja omavalitsuse teenistuse vahekorrasse puutuvate asjade kohta.

Seega ei tule taanduda asjade puhul, mis järelduvad otsekohe riigi- või omavalitsuse teenistuse vahekorradest, s. o. asjade puhul, mis teenistuse seadustes eriti ette nähtud ja millest osavõtt riigi- ja omavalitsusteestistuses olijatele lubatud on. — See eeskiri on kohaldatav ka Vallaseaduse taandamise instituudi puhul (näiteks vallavalitsuse poolt küllavanemate määramisel, vallavolikogu koosolekul vallavanema, abide jne. valimisel, jne.).

Taandamisinstituudiga tegeleb ka Vallaseadus (§ 45, 46, 65), mille tõttu siinkohal järgnevalt ka lühike ülevaade Vallaseaduses ettenähtud taandamisinstituudist.

Kui võrrelda Vallaseaduse (lühendatult: VS) ettenähtud taandamisinstituuti AMS-es ettenähtuga, siis tuleb märkida järgmist:

1. VS ettenähtud taandamisinstituut tuleb kohaldamisele vaid vallavolinike ja vallavanema ning tema abide kohta, nende võimkonda kuuluvate asjade (VS § 25 ja 61) puhul.

2. VS ettenähtud taandamisinstituut ei kuulu kohaldamisele vallasekretäri ja vallamavalitsuse teiste ametiisikute võimkonda kuuluvate asjade otsustamisel. Nende puhul tuleb rakendada AMS ettenähtud taandamisinstituuti.

3. Kui vallavolinik ei taandu VS § 45 p. 1—4 tähendatud asjades, siis otsustab vallavolikogu, kas volinik kuulub taandamisele või mitte. Viimase küsimuse otsustamisel ei saa vallavolinik üldse olla volikogu koosolekul. Otsustab volikogu taandamise eitavalt, siis ei põhjusta voliniku osavõtt asja arutamisest ja otsustamisest vastava otsuse maksvusust.

4. Vallavanem ja ta abid ei või osa võtta vallavolikogu koosolekul nende tegevusse või palgasse puutuvate küsimuste otsustamisest või asjade arutamisest ja otsustamisest, asjades, mis tähendatud VS § 45 p. 1. — 4.

5. VS § 45 esimeses lõikes tähendatud asjade arutamisest ja otsustamisest mitteosavõtmine vallavolikogu koosolekul tähendab seda, et vastav vallavolinik või vallavanem või vallavanema abi vastava asja arutamisel ei viibi volikogu koosoleku ruumis või vähemalt ei ole õigustatud sõna võtma.

6. Tuleb aga tähelepanna seda, et vallavanem ja ta abid ei lahku volikogu koosolekult ja viibivad asja arutamise juures, kui on arutusel nende tegevusse või palgasse puutuvad küsimused (kuna nemad peavad volikogule vastavate asjade kohta andma selgust), kuid ei võta sell puhul osa asja otsustamisest.

7. Vallavalitsuse (s. o. vallavanema ja ta abide) otsustamisele kuuluvate asjade (VS § 61) otsustamisel peavad vallavanem ja ta abid taanduma ametikohuslikult, kui tegemist asjadega, mis tähendatud VS § 45 p. 1—4.

Taandumise nõue on sel puhul vastuvaidlematu ja selle mittetäitmine võib tuua kaasa vastava otsuse maksvusustuse.

8. Kuna VS on eriseadus, siis tema normid on eesõigustatud AMS normide ees ja nendes küsimustes ja nende ametiisikute puhul, kelle puhul tuleb käsitada VS ettenähtud taandamisinstituuti, ei tule kohaldamisele AMS § 5 p. 5 ja 6 ettenähtud taandamisepõhjused, kuigi VS taandamisinstituut ei näe ette eelmärgitud taandamisepõhjusi. Samuti

ka muude erinevuste puhul taandamise instituu di puhul üldse.

9. Juhtudel, kui asja arutamisel ja otsustamisel taandub mitu vallavolinikku, nii et vallavolikogu osutub taandumise tulemusena otsustusvõimetuks (kui peale koosoleku juhataja jääb kvoorumiiks vähem kui pool vallavolinike seaduslikust arvust), siis kohaldatakse VS § 28 teises lõikes määratud kor da. Selle kohaselt, kui asja arutamise esimesel koosolekul ei viibinud kõik vallavolinikud, kutsutakse volikogu kokku uueks koosolekuks. Kui ka teistkordsel koosolekul vallavolikogu osutub otsustusvõimetuks, otsustab vastava asja vallavanem, kui asi ei kannata viivitust. Vastavast otsusest teatatakse aj. maavalitsuse esimehele järelevalveks ja vallavolikogule järgmisel koosolekul.

10. Kui vallavanem taandub asja otsustamisel, siis otsustab asja (VS § 61 ettenähtud asjad, kui ka VS § 28 rakendamisel § 25 ettenähtud asjad) vallavanema abi. Kui ka viimased taanduvad, siis esitab vallavanem asja otsustamiseks aj. maavalitsuse esimehele.

11. Vallavanema ja ta abide ühisel koosolekul arutatavate asjade puhul ei nõua taandamiseeskiri asja arutamisest mitteosavõtmist (nagu see üldnormina esineb vallavolikogu koosolekuil), küll aga tähendaks taandumine asja otsustamisest mitteosavõtmist.

12. Vallaseaduse § 45 ettenähtud asjade hulka, millede arutamisest ega otsustamisest vallavolinik ei võta osa, ei saa lugeda vallavoliniku valimist mitmesugustesse vallaametitesse, nagu seda on vallavanema, tema abide, revisjoni- ja muude komisjonide liikmete jne. ametid, kuna avalikõiguslikekude ülesannete täitmine ja nende ülesannete kandja valimine ei ole isiklikku huvipiirkonda kuuluvad, vaid vallaomavalitsuse üldistes huvides ettevõetavad toimingud, mis selle tõttu kuuluvad kõikide vallavolinike arutamisele ja otsustamisele (Sisemin. Omav. Os. 29. okt. 1937. a. ringkirja Nr. 1306 p. 6).

Mõnes järgnevas kirjutises püüaksime vaadelda mõningaid eripeatükke AMS-est, milliste rakendamine võiks huvi pakkuda.

Õpilasraamatukogud nõuavad kooliülalpidajailt erilist hoolitsemist.

H. Summer.

Kooliraamatukogude kohta on antud üldised juhised. Õppeabinõude nimestikus on öeldud, et koolil peab olema raamatukogu. 1. augustil 1938. a. peab iga kooliraamatukogu sisaldama vähemalt 100 köidet klassi komplekti kohta. Muidu on raamatukogu korraldamine võrdlemisi vaba. Nii siis ongi kooliraamatukogud korraldatud peaasjalikult õpetajate äranägemise järele. Koolide inspektorid ja koolivalitsused on andnud ainult üksikuid juhiseid.

Kuid juba aastate eest on antud ka koolide inspektorite ja koolivalitsuste korraldusel välja nimestikke, mis peaksid olema abiks raamatute muretsemisel raamatukogudesse. Nii ilmus Virumaal üks sarnane nimestik. Sarnastel nimestikkudel on aga suureks puuduseks see, et nad haaravad väikest piirkonda ja jäävad maha ajast. Asja ilmunud raamatud loomulikult puuduvad nimestikkudes, sest üksikutel koolivalitsustel on raske sagedane nimestikkude kirjastamine. Viimasel ajal on aga noorsookirjanduse alal märgata elavust. Loomulikult tuleb hoolit-

seada selle eest, et väärtuslikud uudisteosed leiduksid kooliraamatukogudes ja mitte ainult ühes eksemplaris vaid mitmes.

Loomulikult peame ületama raamatute arvu suhtes alammäära 100 raamatut klassi komplekti kohta. See ongi paljudes heades koolides ammugi ületatud.

On jõutud juba 300 raamatuni. Selle läbiviimine nõuab järjekindlust ja suurt selgitustööd. Koolide eelarvete kinnitamisel toimuvad maa- ja linnavalitsuste poolt. Eelarvete ettepanekutega tutvudes paistab silma, et eelarvete esitajad õpejõudude ja hoolekogude näol ei tee ettepanekuid küllalt põhjalikult. Sageli puuduvad ettepanekutes üksikasjad. On ainult nimetatud, et õppeabinõude ja raamatute muretsemiseks määratakse teatud summa. Puuduvad andmed, mis mõeldakse selle summa eest muretseda. Ei ole siis ka ime, kui kooliülalpidajad neidki väheseid summe kärbivad. Kuna puuduvad

ettepanekutes üksikasjad, siis on ka koolivalitsustel raske kärbitud summe uuesti eelarvesse paigutada ja selleks maavalitsuse nõusolekut saada.

Sageli on eelarve ettepaneku tegijad määranud õpetajate raamatukogudele sama suure summa kui õpilaste raamatukogudele. See on ebaloomulik, sest õpetajad võivad saada kallimat pedagoogilist kirjandust ka teistest raamatukogudest, nagu pedagoogiumidest, pedagoogiliste muuseumide raamatukogudest ning linnade keskraamatukogudest. Õpilased peavad aga leppima selle kirjandusega, mis leidub nende kooliraamatukogudes. Seal on neid senini aga äärmiselt vähe. Kooliraamatukogude väärtuse tõstmiseks on aga tarvilik, et iga klassi komplekti raamatukogu täiendamiseks määrataks aastas vähemalt 30—40 krooni. Kuna õpilased kasutavad raamatukogusid väga elavalt, siis on loomulik, et raamatud peavad vastu ainult mõne aasta. Peame ju nõudma, et väljaantavad raamatud oleksid ka üldiselt puhtad ja korralikud. Nii tuleb siis kanda juba ainult amortisatsiooni arvele suur osa raamatukogule määratud summast. Ei ole siis kuidagi mõeldav, et raamatukogu võiks kiirelt täieneda ja muutuda sisult väärtuslikumaks, kui määratakse tema ülaõpidamiseks ainult 30—40 krooni normaalse kolmekomplektilise maa-alkkooli kohta.

Kust võtta nüüd raha, et raamatukogu tõsta nõuetavale kõrgusele?

Selleks on meil kaks tuntud ja proovitud teed. Üks nendest on põhjalik selgitustöö kooliülalpidaja valla juhtivate tegelaste hulgas. Teine tee on toetused. On tulnud ette vähemaid toetussummade määramisi koolile lähedalolevate asutuste ja isikute poolt, kuid need summad on olnud vähesed. Oma jagu tähtsust sellel siiski on, mis teeb meile kohuseks seda abinõu mitte unustada.

Ei ole loomulik, et Haridusministeerium peaks võtma oma ülesandeks kooliülalpidaja ülesanded ja kohustused, kuid ajutiselt oleks soovitav määrata ka keskasutuselt toetust kooliraamatukogudele, kas või 20—30% kooliülalpidaja poolt määratud summadest. Lähemal ajal suudab energiline selgitustöö asja viia nõnda kaugele, et kooliülalpidajad juba ise suudavad tõsta raamatukogud tarvilikule kõrgusele.

Ka võivad abiks olla puudulikkudele raamatukogudele õpilaste lugemisringid. Perioodilist kirjandust ei suuda kool oma vähestest summadest õpilastele muretseda.

Oleks aga äärmiselt kahju, kui perioodiline kirjandus jääks õpilastele kättesaamatuks. Õpilased peaksid ka niisuguse kirjanduse lugemisega harjuma. 5—10 õpilast ringis võivad tellida õpilasajakirja. Kui need ajakirjad on juba ringi liigete poolt läbi loetud, siis võib koolijuhataja nad vastava tasu eest koolile omandada. Õpilased panevad saadud rahale uut lisaks ja ring võib oma tegevust jätkata vähestest summadega, mida tuleb hankida vanemait.

Kuna õpilastel on suur huvi kirjanduse lugemise vastu, siis peab raamatukogu suutma seda huvi rahuldada. Kogu juhataja peab tundma igat lugejat ja olema temale raamatute lugemisel abiks.

Kuid meie raamatukogud ei ole rahuldavas seisukorras oma raamatute valikult. Valik on liig ühekülgne. Ei leidu seal pea midagi peale ilukirjanduse. Seegi on osalt nõrga sisuga. Mõned raamatud on koguni alaväärtuslikud, labased.

Kui vaatleme avalikke raamatukogusid, siis kannatavad need umbes samade puuduste all, peajasjalikult ühekülguse all. Ilukirjandus on nendes suurema väärtusega. See oleneb väärtusliku lastekirjanduse üldisest puudusest. Mõned kirjanikud näivad arvavat, et lastele kirjutada on kerge, ning loovad palju labast ja alaväärtuslikku.

Avalikkude raamatukogude lugejad on tulnud rõhuvas enamuses algkoolist ja on toonud sealt kaasa kindlad harjumused.

Nad loevad ühekülgsest, peajasjalikult ainult ilukirjandust, nagu koosneks meie elanikkond ainult elukutseta isikuist, keda ei huvita kutsealalised ega populaarteaduslikud küsimused.

Kuid see on ju koguni ebaloomulik nähe. Selles on meil, koolitegelastel, põhjus teha endile etteheiteid. Miks ei ole meie suutnud juhtida asja nõnda, et rahva keskel oleksid mitmekesised huvid arendatud? Miks ei ole rahvas huvitatud oma kutsetööst ja kutseharidusest? Miks ei nõua nad raamatukogudest kutsealalist kirjandust? Eks peitu selle pahe juured osalt ka koolis.

Meie ei ole suutnud äratada õpilastes ja ka nende vanemates küllaldaselt määralt huvi mitmesuguste elukutsete vastu. Üheks nende nähete põhjuseks on olnud meile ka ühekülgsest varustatud raamatukogud.

Kooliraamatukogudes ei ole peaaegu lastele populaarteaduslikku kirjandust. Meie õpetame peajasjalikult õpperaamatute järele. Kui vaatleme õpetajate töökavu, siis

ei ole neis pea kusagil märgitud saateaine kirjandust. Õpperaamat on omandanud teiste õppeabinõude ja õppevahendite hulgas liig suure osatähtsuse. Mõned töövihud on mõeldud pea täpseks täitmiseks, küsimata sellest, et õpetaja peab olema oma tegevuses loov, et klassid üle maa ei ole ühesugused.

On täiesti loomulik, et õpetajaile on õpperaamat peasjalikult tema töö kokkuvõtliku konspekti asetäitja. Õpilased arenevad aga õpetajast juhitava töö kaudu. Siin on suur osa täita kirjandusel.

Nii märgib ajaloo, loodusloo, maateaduse õpetaja töökavas ära need raamatud või ka osa nendest, mis tulevad õpilastel lugeda läbi. Selleks antakse kindel tähtaeg. Sarnaseid raamatuid, mis on määratud sunduslikuks lugemiseks, peab olema raamatukogus nõnda palju eksemplare, et õpilastel oleks võimalik neid antud tähtajaks läbi lugeda, näiteks iga 4 õpilase kohta üks raamat. Kuidagi ei ole aga lubatav klassis ettelugemine. Niisugune meetodiline võte on vildak ja kahjulik. Seda võib teha ainult erakordse tarbe puhul.

Kujutagem nüüd ette, kui huvitavaks ja arendavaks muudab töö niisugune tööviis, kus õpilased võivad kasutada kirjandust. Need hästi valitud raamatud suudavad õpilastes äratada huvi loodusõpetuse, ajaloo, maateaduse ja teiste õppeainete vastu palju suuremal määral kui konspektide-õpperaamatute lugemine. Ühtlasi on sarnane töötamine õigeks ettevalmistuseks pärastisele iseseisvale tööle, mis järgneb koolile.

Meie ei usu keegi, et oleks võimalik õpilasi varustada teadmiste ja oskustega terveks eluajaks. Kui meil on oskus töötada, siis võime hankida vastava kirjanduse kaudu mitmesuguseid teadmisi, et jätkata tööd edukalt. On päris kindel, et õpperaamatud heidetakse peale kooli kõrvale. Kui meie ei ole suutnud anda kirjanduse kasutamise kaudu õpilastele oskust jätkata oma haridust, siis oleme teinud oma töö halvasti, siis oleme lootnud sellele, et õpilane peab ajama läbi õpperaamatute tarkusega või ta peab leidma iseseisvalt tee hariduse jätkamiseks.

Muidugi saavad andekamad õpilased ka sellest raskusest üle ja leiavad õige tee, kuid üks oleks olnud neil palju hõlpsam jätkata haridust, kui oleksime andnud

neile koolis kätte õige meetodi töötamiseks.

Kool ei pea olema ega või olla meie ajal eluvõõras. Need ajad, kus ta seda oli teatud põhjustel, peaksid olema jäädavalt möödunud.

Hoolitsegem siis selle eest, et töömeetodid vastaksid nõuetele ka selles suhtes ja töötamisviisid elus ja koolis ei oleks oma põhjaliku lahkumineku poolest takistuseks iseseisvale edasiõppimisele. Siis lahku õpilane koolist ning muutub avaliku ja isikliku raamatukogu ratsionaalseks kasutajaks. Siis ei ole avalikkude raamatukogude juhatajail põhjust oma aruannetes näidata, et seegi kogus leiduv populaarteaduslik kirjandus ei leia kasutamist. Paneme juba koolis populaarteadusliku kirjanduse kasutamiseks aluse. Praegu on meie kirjandusel juba hulk raamatuid, mis peale ilukirjanduse kõlbavad kooliraamatukogudesse. Aga kirjandus tuleb siis kohe suuremal määral, kui tema järele on nõudmine.

Kerge oleks rahuldada liikuva lugemiku abil lastekirjanduse tarvet igal alal. Mis takistab anda välja vihklugemiku numbreid ka loodusloo, ajaloo ja maateaduse alal. Kuna vihklugemik võimaldab valiku, siis leiab iga kool omale tarviliku arvu vihkusid, mida peavad lugema õpilased ühe või teise õppeaine õppimisel.

Kui õpilased kasvavad üles harjumusega nõnda töötada, siis võivad nad peale kooli lõpetamise senisest suurema eduga iseseisvalt oma haridust jätkata. On tunda, et oleme korruga mitmel pool jõudnud sellele arusaamisele, et peame pöörama enam tähelepanu kasvatuslikkudele küsimustele. Kui ka varem rõhutati kasvatusküsimusi, kuid nüüd on kerkinud nad eriti silmapiirile.

On tarvis tugevat iseloomu, sitkust ja teadust, et lahendada tänapäeva keerukaid eluprobleeme. Nende lahendajaid ei ole loota inimestest, kes tunnevad huvi ainult üldhariduse ja ilukirjanduse vastu.

Töö on, mis viib meid edasi. Tööd ei saa aga teha enam teaduseta. Kui mõnikümne aastat tagasi andis juba paljas kirjaoskus ametniku elukutse, siis ei anna ta praegusel ajal seda enam mitte. Aeg on siis ka ärgata ja purustada möödunud aegade kütkeid. Õpetagem õieti hindama iga sugust tööd ja püüdke me äratada tema vastu lugupidava

mis't. Selleks on meil kui paremaks käeks mitmekesise sisuga huvitav raamatukogu.

Ei võiks ka teha raskusi koostada 6-kl. algkooli raamatukogu sunduslike raamatute nimestik. Raamatukogu on küllalt seda väärt, et pingutada jõudu tema paremale järjele tõstmiseks. Ta on üks meie kooli nurgakive. On kindel, et meie juba lähemal ajal viime õpilasraamatukogude senisest hoopis kõrgemale järjele. See töö ei käi meil tõesti mitte üle jõu.

Valla- ja linnavalitsustel tuleb jälle pea

asuda eelarvete koostamisele. Tehku nemad kõik, mis võimalik, et meie juba lähemate aastate jooksul suudaksime neile eesmärkidele, mis on toodud eelmistes ridades.

Raamat on tugevaim relv pimeduse vastu võitlemisel. Harjumise selle relva kasutamisega juba maastmadalast.

Summad mis on määratud õpilasraamatukogude toetamiseks, on kahtlemata ühed produktiivsemad kõigist meie kulutustest koolidele.

Omavalitsustegelasi.

12. veebruaril s. a. pühitses Lümända valla vanem Valdar Mälk oma 40 aastast sünnipäeva ja 15 aastast riigi- ja omavalitsusteenistuse juubelit.

Valdar Tooma p. Mälk on sündinud 12 veebr. 1898. a. Lümända vallas, Saaremaal. Alghariduse saanud Lümända ministeeriumikoolis, kutsehariiduse — Pärnu ja Kuressaare merikoolides, omandas kaugesõidu tüürimehe kutse. Peale selle, olles õpetaja kt. Kehila ja Lümända algkoolides, täiendas oma haridust iseõppimisega ja mitmetel õpetajate suvekursustel.

Vabadussõja ajal teenis Viljandi-Pärnu kooli-õpilaste pataljonis.

Praegu on Mälk, ja seda juba 8 aastat, valla vanem ja talupidaja Lümända vallas.

Seni on Mälk agaralt osa võtnud seltskonna tööst, olles juhtivalt tegev paljudes koduvalla seltsides. Liikmena kuulub Mälk Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Isamaaliidu Keskkomitee (ka Saaremaa Maakomitee juhatuses) nõukogudesse, Kihelkonna Põllumeeste Konventi jne.

Mälk on avaldanud vallaomavalitsuste ellu puutuvate päevaküsimuste, vallavanemate töö- ja palgaolude kohta hulga kirjutisi ja artikleid ajalehtedes (enamjao Saaremaal ilmuvas „Meie Maas“), üksikuid neist ka „Maaomavalitsuses“.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 2. Omavalitsuse sekretäri kutse omandamiseks nõutavast haridusest. 1932. a. lõpetasin toleaege gümnaasiumi 3 klassi. Praegu olen kantseleiametnikuna vallaomavalitsuse teenistuses. Kas vastab omatud haridus Vallaseaduses nõutavale haridusele sekretäri kutse omandamiseks vastava praktika-aja möödumisel?

Vastus: Haridusministeeriumilt 27. mail 1937 nr. 3319 all Siseministeeriumile antud seletuse järgi eestiaege gümnaasiumi I—III klassi haridus vastab keskkooli haridusele, mida Vallaseaduse (RT 32 — 1937) § 81 nõuab omavalitsuse sekretäri kutse omandamiseks.

Küsimus nr. 3. Külavanemate ametisse määramise korrast. Vallaseaduse § 74 järgi külavanemate ja nende asetäitjate ametisse määramise lähema korra määrab vallavolikogu. Kas on soovitatav selle alusel kohe vallavolikogul kindlaks määrata külavanemate ametisse määramise alused, või tuleks ära oodata Vallaseaduse määrus, mis võib olla määraks kindlaks lähemad juhtnöörid külavanemate ameti suhtes.

Vastus: Külavanemate ametisse määramise kord tuleks määrata vallavolikogul enesel oma äranägemise järgi seniks kuni üldised juhised antakse.